

*Jacob (Jaap) Balder*

*7 augustus 1900, Broek op Langedijk  
† 16 juli 1944, Overveen, in de duinen*



*Het grote voorbeeld van een verzetsman*

Jaap Balder is het grote voorbeeld van een verzetsman die tot ieders verbeelding spreekt. Zo zou iedere Nederlander zich moeten gedragen, dan zouden de Duitsers snel verslagen zijn. Jaap helpt geallieerde piloten die per parachute zijn neergekomen, doet mee aan gewapende overvallen, verbergt Joden en onderduikers, bekleedt een leidende functie in het landelijk georganiseerde verzet, enzovoort. Is er meer nodig om iemand als Jaap Balder te bewonderen? Prachtig, dat iemand uit Broek op Langedijk, die timmerman en een kleine aannemer is, zich zo in het verzet stort en zich in zulke hoge kringen van het landelijk verzet beweegt. Waar komt al die gedrevenheid vandaan? Een sterk geloof? Een grote vaderlandsliefde misschien? Of het willen opkomen voor rechtvaardigheid? Wat we daarvan weten komt van anderen, want Jaap Balder heeft het einde van de oorlog niet gehaald.

*Het gaat heel lang goed*

Het is 1944 en het gaat al heel lang goed met de ondergrondse activiteiten van Jaap. In januari 1944 is vanuit zijn huis het distributiekantoor in Zuid-Scharwoude overvallen en volledig leeggehaald. Daar volgen geen represailles op, dus wat kan hem gebeuren. Nou ja, vermoedens zijn er zo langzamerhand wel in Broek, want helemaal onopgemerkt blijft alles niet. “*Jij weet er zeker meer van Jaap?*” vraagt een Broeker de dag na de overval als hij Jaap ziet. Zijn vrouw Grietje, in verwachting van hun zesde kind, hoort die opmerking ongerust aan. Ze denkt aan Jaaps regelmatige opmerking van “*na de oorlog*” en ze hoopt

intussen dat hij zijn kind nog zal zien. Hij doet wel erg veel en straks gaat het een keer mis. Maar ze vindt ook dat hij bezig is voor een goede zaak en wil hem daar niet in afremmen. Op 1 juni 1944 wordt hun zesde kind geboren en gelukkig maakt Jaap dat nog mee. Tot op 23 juni het geluk gebroken wordt.

### *Opgepakt*

In een interview van april 1996 vertelt Grietje Balder-Schaap mij gedetailleerd wat er op 23 juni 1944 is gebeurd:

*“We woonden in Broek op Langedijk tegenover het gemeentehuis. Het is vrijdagmiddag net voor zessen, we zouden bloemkool eten, er komt een man in ons winkeltje die om een pond spijkers vraagt. Dat kon mijn man beter afhandelen, die timmerman was. Hij was net aan de overkant op bezoek bij de dominee dus ik riep hem om te helpen. Vrij snel daarna kwamen ze hem arresteren. Dus hij was misschien niet eens thuis geweest als die ene persoon niet om spijkers had gevraagd! Die man heeft er trouwens zelf ook heel lang last van gehad dat hij toevallig op dat moment de winkel in was gestapt.*

*Ze waren met z'n drieën in een auto om hem op te halen: Viebahn, Kuiper en Rühl\*. In de linkerzak van zijn jas (hij was links) vonden ze een revolver. Hij was 's middags nog voor een “klus” in Warmenhuizen geweest. Ze namen hem mee in de auto naar Amsterdam, naar een gevangenis. Diezelfde avond kwam er om 21.00 uur nog een huiszoeking, maar voor die tijd was alles al opgeruimd wat nog als bewijs tegen hem kon dienen.*

*Donderdagmiddag was er al een alarmerend telefoontje geweest voor mijn man. Ik rustte toen 's middags nog vanwege mijn kraambed. Maar hij vond dat een schipper zijn schip niet kon verlaten en dook niet onder.*

*Op zaterdagochtend is ook nog mijn oudste dochter van bijna achttien meegenomen. Ze werd drie dagen vastgehouden aan de Amstelveense weg, Jaap zat in de Weteringschans. Toen ze weer thuis kwam is ze ondergedoken bij boer Borst in Warmenhuizen.”*

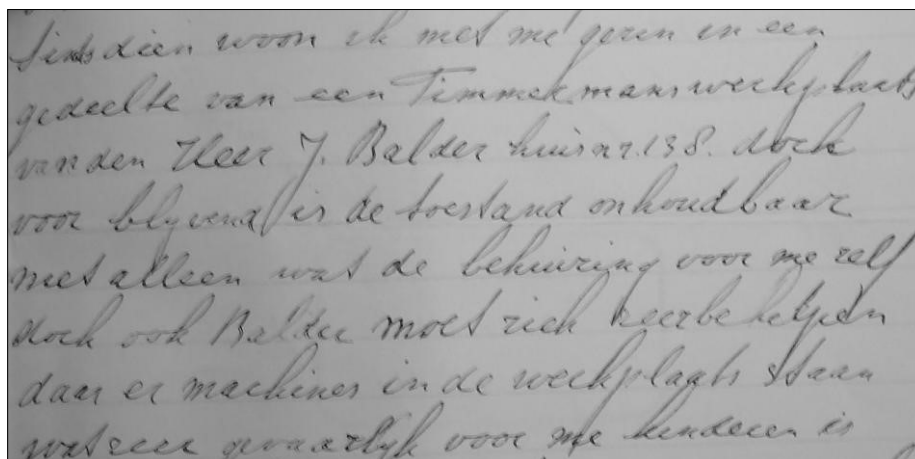
### *Hoe nu verder?*

Er zijn nog een paar huiszoeken geweest door Duitsers, die op de vraag van Grietje waar haar man is, slechts antwoorden dat hij ergens gevangen zit. Ze staat er opeens helemaal alleen voor en heeft het begrijpelijk behoorlijk moeilijk.

Grietje: *“Ik gaf borstvoeding, moest het hele gezin draaiende houden en de onzekerheid over Jaap kwam daar nog eens bij. De illegaliteit verzorgde me trouwens erg goed, en in Broek waren er verschillende mensen die goed om me dachten.*

*Tot aan de bevrijding heb ik hoop gehad. Daarna werd ik ergens in juni een keer gebeld en ik neem op met “mevrouw Balder”. Een stem aan de andere kant van de lijn zegt “dat is dan nu de weduwe Balder, het lijk van uw man is gevonden in de duinen”. Zo werd het me gezegd. Mijn neef Piet Balder uit Haarlem heeft het lijk gezien voor de identificatie, ik niet.”*

Achteraf blijkt hij al op 16 juli 1944 te zijn doodgeschoten in de duinen bij Overveen. Nadat zijn lichaam is gevonden wordt hij herbegraven op de Eerebegraafplaats van Bloemendaal.



Sinds dien woon ik met me' gezin in een  
gezeelte van een Timmekman weckplaats  
van den Heer J. Balder huis nr. 138. doch  
voor blijven in de toestand onhoudbaar  
met alleen wat de behuizing voor me zelf  
doch ook Balder moet zich keerbehelpen  
daar er machines in de weckplaats staan  
wat een gevaarlijk voor me gezin is

*Jaap Balder heeft een groot hart. Dit gezin heeft hij onderdak gegeven in zijn werkruimte;  
Deze brief is aan de burgemeester gericht in 1942 voor betere woonruimte*

### *Represaille voor een mislukte overval*

Er zitten in juli 1944 zoveel kopstukken in de gevangenis Weteringschans dat er een bevrijdingsactie wordt voorbereid. In de vroege ochtend van 15 juli 1944 komt een knokploeg de gevangenis in dankzij een helper van binnenuit. Als ze bij de cellen komen worden ze echter opgewacht door de Duitsers. De helper blijkt een verrader te zijn. Een deel van de overvallers wordt gepakt. Als represaille wordt een aantal van de overvallers, en van de gevangenen (onder wie Jaap Balder) de volgende dag doodgeschoten in de duinen van Overveen.

Een eerdere overval op 1 mei 1944 was ook al mislukt. Toen was Jaap Balder een van de overvallers! Hij wist destijds te ontkomen.

### *Grietje kijkt terug*

*“Achteraf gezien deed Jaap van alles waar hij gevaar mee liep. We hebben een paar keer een piloot in huis gehad, er zijn Joden in huis geweest, er is een keer een meisje uit Amsterdam opgehaald die verder werd ondergebracht. Ook ging hij elke week naar de Wieringermeer op de motor om bonnen te regelen. In 1947 zijn er nog kisten met bonnen gevonden toen ik ging verhuizen naar Alkmaar. En bij de overval op het distributiekantoor in Zuid-Scharwoude kwamen de overvallers eerst bij ons bij elkaar en na afloop ook weer. Ik zie ze nog de halve nacht bonnen sorteren.*

*Jaap is verraden door een soort koerier die af en toe eens langs kwam bij ons thuis. Die speelde een dubbelspel.*

*Ik heb altijd mijn geloof behouden, maar het was soms wel moeilijk. Maar Jaap vond dat hij het allemaal gewoon moest doen. Hij kon niet anders en ik had daar geen invloed op. Het heeft allemaal zo moeten zijn, denk ik.”*

Grietje Balder-Schaap overlijdt in 2004 op 100-jarige leeftijd. Ze is dan 60 jaar weduwe geweest van verzetsstrijder Jaap Balder.

\* Viebahn, Kuiper en Rühl zijn SD'ers die berucht werden om hun arrestaties en executies van verzetslieden in Noord-Holland. Viebahn werd na de oorlog tot achttien jaar gevangenisstraf veroordeeld. Kuiper kreeg de doodstraf en is in 1948 doodgeschoten.